

کاروا از ایشان بخواهیم اگر اینها حاضر نباشند مجلس نمیتواند احکام خود را خودش اجرا کند .

حاجی سید نصر الله - جوانی که با ما میبندد میگوید: کدام مطلب را نوشته اید که اجرا نشد آخر ما آنها همراه نداشتیم و حاضر برای انجام امور نباشند نمیشود .

حاجی معین التجار - همراهی آنها بیك اندازه بوده است و حاضر میشدند ولی مذاکرات مجلس بی ترتیب شد آنها که همراه بودند .

وکیل التجار - وقتیکه آنها حاضر بشوند مجلس مذاکرات هفتگی خودش را مرتب میکند و معلوم خواهد شد که فردا می خواهد چه گفتگو کند .

حاجی عبدالوهاب - مردم خواهش دارند که جواب شاه را در این باب بخوایند تا بداندند .

حاجی سید نصر الله - همین بود که مذاکره شد لازم به اندن نیست. (بعد مذاکره در تعیین روز شد که چه روزی آنها حاضر شوند به ما مذاکرات زیاد قرار روز یکشنبه شد)

وکیل التجار - بودجه مملکت باید معین شود جمع و خرج دولت باید رسیدگی شود اینقدر وقتی نمانده خوبست روز جمعه باشد و برای معرفی مجلس فوق العاده تشکیل شود معطلی نیست (بعد مکتوبی که بصدرت در این باب نوشته قرائت شد خلاصه اینکه باید هیئت وزرا بتوسط شخص اور صدر اعظم روز یکشنبه در مجلس حاضر و معرفی شوند والا مجلس تعطیل می شود)

آقا سید حسین - تعطیل چرا مجلس تعطیل نمی شود این کلمه را بردارید (جمعی گفتند باید باشد)

حاجی سید نور الله - شما کمان میکشید که قوا مجلس بوجود نماند این طور به ت مالت تکلیف خودش را میداند .

حسین علیخان - لطفاً تعطیل باشد آخر نشستن ما در اینجا چه فایده دارد .

آقا سید حسن نقی زاده - این اتمام حجت است و اتمام حجت باید در مرتبه سیم باشد بواسطه تبادل افکار توفیق اتاد حال برای اتمام حجت بگذارید در مرتبه دیگر که هیئت مجلس حضوراً این عرض را نمایندند .

حاجی سید نصر الله - بفرض که یک نفره دیگر هم برای اتمام حجت گذاشتیم آخر چه فرق می کند .

آقا سید عبدالله مجتهد - این طور، و پس که اگر در آن روز حاضر نشوند همه می شود که وزرا در استعجاب بنیان مجلس حاضر نیستند بعد بهمین مضمون نوشتند جمعی گفتند که آن کلمه اولی قشر بود در این مقام .

حاج سید نصر الله - قشر نیست واقع است همین طور است .

گفتند وقتیکه حاضر نشوند قهر مجلس تعطیل است لازم بنوشتن نیست .

مذاکرات دارالشورای ملی پنجمین ۱۶ شهر ذیحجه الحرام

خلاصه صورت روز سه شنبه قرائت شد .
رئیس - فرض از تنای مجلس و حضور وزراء معترم این بود که مسلم است بدون همدستی

وزرا کاری از مجلس پیشرفت ندارد باید با تمام و همدستی کار دولت انجام بگیرد اینک نوشته شد برای این بود که وزرا تشریف بیاورند به میزان قانون اساسی که امروز داریم بیکدرجه قبول مسئولیت بفرمایند مسئولیت تمامه امروزه تا قانون نوشته نشود حاصل نمیشود ولی بهمین ترتیبی که هست خود را مسئول بدانند تا در آن رشته سلوک کنیم و بهمرای کاری از پیش برود .

آقا سید محمد مجتهد - غالباً مطالبی که مطرح میشود راجع بوزرات باید آنها حاضر باشند تا مطالب تمام شود .

سعدالدوله - رقمه که در این باب بصدر اعظم نوشته شد خوبست قرائت شود .

(در این موقع آقا میرعماد اظهار داشت که صورت تلگرافی است که از تنگابن کرده اند بالینکه در تنگرافخانه اورا تفرید دادند بفرانند بیینند چیست)
آقا سید عبدالله - خودشان تلگراف را خواندند که مشتمل بود بر اینکه مجلس برای انتخاب منقده نمودیم ولی باوجود این حاکم غیر ممکن و خونخوار است از مجلس دادرسی بشود .

وزیر داخله - اگر مقصود پسر نصر السلطنه است احضار شده و خواهد آمد .

سعدالدوله - حالا پس فراد صبر اعظم خواهند تشریف آورد برای حدود و معرفی وزرا که معین بفرمایند .

وزیر مالیه - ما که سه روز پیش آمدم **سعد لدوله** - رقمه اینطور دلالت میکند که باید خودشان تشریف بیاورند و حدود و مسئولیت وزرا را معین و مشخص نمایند و وزرا را معرفی نمایند اینطور نمیشود مگر خود وزرا تکلیف و حدود خودشان را معین نمایند .

حاجی محمد اسمعین آقا - متصدرا از مبلغ مقام صدارت این بود که باید حدود وزرا را معلوم نمایند که مجلس بعدها تکلیف خود را با آنها بداند والا : من و راء منبکت را همه کس میبندد و میداند عرض تعیین حدود و معرفی و مسئولیت ایشانست که مدتها مجلس هر وزارتخانه مطلبی داشته باشد دیگر متذکر شود که باید بصدارت اطلاع بدهیم .

سعد لدوله - بلی مقصود همین بود که باید حدود و مسئولیت معلوم باشد چون منمش هم در خارج معلوم شد که از بعضی رسیدند گفتند ما مسئول اینکار نیستیم پس باید حدود و تکالیف هر یک معلوم باشد که مجلس تکلیف خود را با آنها بداند و به مجلس با هم کار بگردد وزرا بمنزله روح مملکت هستند باید روح با بدن اهم کار بکنند مقصود پیشرفت کار است حال آقایان خود میدانند منتظرند که آقای صدر اعظم تشریف بیاورند و حدود اینها را معین کنند یا بهمین مجلس اکتفا میکنند .

وزیر علوم - ترتیب کار باید از روی قانون باشد وقتی که قانون وضع شود حدود امین میشود .

سعدالدوله - باید کاری کرد که امورات پیشرفت داشته باشد تا وقتی که قانون وضع بشود نمی شود اینطور کارها معتدل بماند امروزه باید جلو گیری کرد .

وزیر خارجه - مطالبی که راجع بوزارت خارجه است دوسه روز قبل اطلاع بدهید در جوابش حاضریم .

سعدالدوله - البته این مطلب را مجلس می داند که در امورات مهمه باید قبل از وقت اطلاع بدهند ماصود این بود که حدود وزرا معین باشد .

حاجی امین الضرب - معلوم است آقای وزیر خارجه خودشان را معرفی کردند و مسئول دانسته اند .

سعدالدوله - البته همینطور حدود خودشان را هم معین میکنند .

وزیر خارجه - آنچه راجع بمن است حاضریم و خودم را مسئول آنها میدانم .

سعدالدوله - بعد از این مجلس باشما خیلی گفتگو حرفها دارد غالباً بعد تا موافقتش .

حاجی محمد اسمعیل آقا - جناب وزیر مالیه چه میفرمایند ؟

وزیر مالیه - من گفته بودم همانست که در چند روز پیش گفته شده .

حاجی محمد اسمعیل آقا - امروز فیراز آروز است امروز باید وزیر مالیه بطور صحیح معرفی بشود .

سعدالدوله - امروز وزیر مالیه باید مثل وزیر مالیه خارجه تمام عایدات و فواید دولتی از نقد و جنس راجع بار باشد و او مسئول تمام آنها باشد شما باید بطور حاضر به بگویند .

وزیر مالیه - خارجه که می گویند دول خارجه متعدداست هر مملکتی يك نحو اقتضائی دارد امروز من وزیر مالیه ایران هستم آنچه که بمن راجع است همان بود که گفتم تقدوم جنس میگویند چه وقت این بود من که تعویب دارنستم آنچه که آن روز گفتم اگر امروز باز بگویم مکرر خواهد بود اگر چه شبیه باز در خارج حرفهای آروز را توجیه ملاحظه میفرمایند و میگردند ولی تحصیل همان بود که عرض شده .

حاجی سید نصر الله - فرض اینست که امروزه باید اصلاح امور مملکت کردن می گویم نه شما شخص وزیر مالیه بلکه شما شخص عالم این مملکت هستید باید راه نمائی کنید که صلاح چه چیز است و چه باید کرد اینکه هر مملکت اقتضائی دارد صحیح است ما منجموعه امین حال قانون قلان مملکت را در اینجا امروزه جاری کنیم میگردیم باید دست هم را گرفته کار برد .

وزیر مالیه - من پیش هم گفتم اگر فرض اصلاح است آنچه از من پیشرفت دارد بعد قنوه خودم حاضر ولی از یک شخص تنها کار پیشرفت ندارد .

حاجی سید نصر الله - فرض ما هم همین است بسیار خوب از شما خیلی ممنون هستیم .

وزیر مالیه - آروز گفتم اینکار با باید به اتفاق همه دیگر باشد جناب سعدالدوله هم راست می گوید ولی گفتگو در اساس است اساس را از شخص وزیرتها نباید خواست باید به همدستی و همراهی يك دیگر اینکار را کرد .

سعدالدوله - آن مطلب دیگر است امروز همینطور که جناب وزیر خارجه مسئولیت را در عهده گرفته است وزرا دیگر هم این مطلب را عهده بگیرند تا وقت در مجلس دیگر مذاکره اساس قانون و ترتیب آن باید بشود .

حاجی محمد اسمعیل آقا - حال باید یک

مرسوم یکم که هم‌اکنون در وزارت دولت وزیر دیگری هم دارد پایه این مطلب را باید بدانیم اگر وزیر دیگری مت ادراهم باید بشناسیم.

حاجی امین‌الضرب - مقصود اینست که وزیر مالیه در تمام صادرات و واردات دولتی مسئول است یاخیر؟

آقا میرزا ابوالحسن خان - آن عرضی که بیروز خدمت شما کردم این بود که گمرک وزیر علی‌حده دارد یا آنچه متعلق به گمرک است از شماستوال بشود جواب مینماید؟

حاجی محمد اسمعیل آقا - با این‌جا حرف شبیه پیدا کرد عرض این بود که غیر از اینها وزیر دیگر هم داریم یاخیر؟

سعدالدوله - همان رقمه که خوانده شده مقصود این بود که این وزیر معرفی بشوند آیا آنها را معرفی کردند و غیر از ایشان دیگر وزیری هم هست؟
وزیر داخله - این مطلب را باید از صدراعظم پرسید و از ایشان بخواهید.

سعدالدوله - من از رئیس میرسم که واسطه بین مجلس و دولت است.

رئیس - هنوز که خبری نرسیده است.
وزیر عدلیه - یعنی دو وزیر مالیه هست و غیر از اینها وزراء دیگر هستند؟

سعدالدوله - من چه میدانم شاید باشند شاید یکی فردا پیدا شد و کالاسکه های شهر را اداره کرد و گفت که من وزیر کالاسکه هستم.

حاجی محمد اسمعیل آقا - عرض اینست که این مطلب امروز با نواقص است فردا اگر یک مطلبی سؤال شود میگویند که مامشور این مطلب نیستیم و جزو اداره علی‌حده است.

وزیر داخله وقتیکه نظامنامه را بوزارتخانه دادند آنوقت هر وزیر مثل وزیر خارجه مسئول تمام امورات اداره خودش میباشد.

سعدالدوله - هر چه که گفتیم میگویند باید قانون نوشته شود نوشتن قانون مناقات ندارد بلکه هر وزیری ترتیب اداره خود را بنویسد بیاید در مجلس تصحیح کنند آنوقت آنهمه کنند اما آمدیم سر قانون قانون نوشتن از مجلس میشود و از طرف وزارت مالیه میشود نظر مردم میشود و از مجلس ستاهم میشود مثل اینکه بنده گفتند تو قانون بعضی از ادارات را بنویس حال منم مینویسم ولی من خود مطمئن بنوشتن خود ندارم باید کاری کرد که اصلاح امور بشود.

حاج سید نصر الله - باید آنچه لازم است عمل کرد و همراهی بهم درصده اصلاح بر اینست مثلا من میگویم که اگر کاری با وزیر عدلیه است ولی از بازاری وزیر مالیه برمیاید باید ایشان همراهی کنند و آن کار را کار خود بدانند.

وزیر مالیه - این مطلب صحیح است این مختصری بود که فرمودید میخواهد عرض کنم اول مرتبه اصلاح ترتیب قانون اساسیت این مطلب در همه بکنفرنیست باید کمیونی متفق بشود یعنی انجمنی باشد بر اینکه هر کس اطلاع تکامل دارد با اتفاق بکدیگر بنشینند و بنویسند لازم نیست که از زردا و مجلسی باشند هر کس از افراد ملت که میتواند این کار را بکنند در آن انجمن حاضر بشود و آنچه که میداند

بنویسد بهما نوشتن این قانون همانطور با قانون نظامنامه عمل کنند بهمانان برای اجرای آن قانون محتاج بعضی از قوانین میشویم که آنها را باید در ادارات اشخاص عالم بنویسد بیایند در مجلس تصحیح کنند بعد از روی آن اجرا نمایند بعد از اینها باز مرتبه دیگر محتاج می شویم بقواعدی که آنهم از اصول اساسی برداشته می شود آنهم می نویسد این سه درجه است که عرض شد که درجه اول باید بکمیسیون اصلاح شود و درجه دوم را همان ادارات و وزارت خانه می نویسد سیمی را هم از روی همان اصول می نویسد مثلا گفتند که تو بنویس من نمی دانم چه بنویسم و از من چه خواستند که تا بنویسم اگر بنوشتن است من فردا بر می دارم قانون وزارت مالیه فرانسه را ترجمه میکنم اما یک چیز خیلی مهمی می شود که بسیار بی ترتیب است و برای مملکت ما هیچ فایده ندارد.

حاجی سید نصر الله همین طور که فرمودید - همه باید با اتفاق کار بکنند
سعدالدوله - آن زمان که بنده آمدم همین طور که فرموده بودید بنده حاضر شده بودم چونکه بمن گفتند شما بنویسید من از فریب کتابم خواستم اسباب ولوازمات را هم جمع آوری نمودم اطاق با اسباب مرتب و پانزده نفر اجزاء حاضر بودند و مشغول نوشتن بودند تا دوامه این ترتیب برد بعد موقوف شد و گفتند تقسیم شود آن ترتیب را برهم زدند نمی دانم سبب چه شد؟

حاجی سید نصر الله - همانطور که می فرمائید حالدم باید رفتار کرد بهر نحویکه باشد باید کاری کرد که روز بروز فایده حاصل بشود.

سعدالدوله - عرض اینست که داخل در انجمن فیه باشیم مطلب از بین نرود.
آقا سید حسن تقی زاده - این مجلس با هیئت دولت که بنده از وزرا هستند طرف است وقتی که طرف شد تمام سئوالات را آنها جواب بدهند اگر یک کرور سؤال باشد باید جواب داده شود حال اگر کسی دیگری باشد که آنهم طرف سؤال مجلس باشد باید حاضر باشد و الا ناقص است آنوقت اگر مطلبی خواستیم سؤال کنیم طرف سؤال حاضر نیست این ناقص میماند پس باید تمام وزرا معرفی بشوند و حاضر باشند که سئوالات مجلس بی جواب نماند.

حاجی سید نصر الله - امروز یک اندازه درست و صحیح است این عدد اصول و زراست که حاضر شدند.

آقا سید حسن تقی زاده - وزارت گمرک حاضر نیست.

حاجی سید نصر الله - ما وزیر گمرک نداریم شما می خواهید او را وزیر گمرک بدانید.
سعدالدوله - استدعا اینست که مطلب تمام شود با اطراف نروید.

حاجی محمد اسمعیل آقا - این مطلب را ما نمی توانیم بگوئیم دولت بهایگزیند که همین اینها هستند تا ما با اینها سؤال جواب بکنیم امروز که حاضر شدند میخواهیم بدانیم که تمام وزراء همین اینها هستند یاغیر اینها هم کسی هست.

مخیر الملک - جواب این حرف شما را باید صدر اعظم بدهد ولی حضور این وزراء امروز یک فایده دارد که باید بدانیم ایشان بقانون اساسی خودشان

را مسئول میدانند یا ندانند مثلا آروز جناب ناصر - الملک گفته بودند که من یک تبتی هستم سرات و فرمانی که بمن دادند من تبت میکنم اینست مسئولیت نیست اگر مسئول هستند و قبول مسئولیت میدانند معلوم باشد و اگر نیستند آنها هم بگویند تا مجلس تکلیف خودش را بداند.

سعدالدوله - ما هم باشما در این قول شریکیم.
وزیر علوم - باید انجمنی باشد که در آنجا درست مصاب گفته شود بعضی چیزها هنوز زود است.

سعدالدوله - انجمن لازم نیست باید گفت من باشما خیلی دوست و برادر ولی در مجلس باید شما را بآن سستی که هستید معرفی کنم.

حاجی امین‌الضرب - عجب است که جناب وزیر علوم میگویند زود است و همه میگویند دیر شده و کاری از پیش نرفته.

وزیر علوم وقتیکه قانون نظامنامه مرتب شد بآن عمل میشود.

مخیر الملک - قانون چه منافاتی دارد با اینکه وزیر داخله از حکام پول بگیرد و پیشکش از آنها نگیرد که حکومت بنده اینها چه معرفت باید کاراز روی صحت باشد.

حاجی سید باقر - چرا از وزیر اشکریول نگرقتند و او کار داند.

سعدالدوله - آن کمیونی که شده بود آن عرایضی که بنده کرده و دم شاه هم تجبیه فرمودند که صحیح است نباید از حکام پیشکش گرفت حال باز میگویند که از اصاف الدوله بهمان ترتیب سابق پیشکش گرفته و اضافه مالیات را از او میگیرند و حکومت را باو دادند.

وزیر عدلیه - همچو چیزی نیست اضافه مالیه همان مال سابق است امسال را گفتند این حرفها نباشد و مالیات را بآن ستوری که میدهند بگیرند سال دیگر را از روی ممیزی بگیرند.

سعدالدوله - این همه شکایتی که از اصاف الدوله کردند شما وزیر عدلیه هستید چه کردید؟
وزیر عدلیه - شنیدم ولی کسی بمن چیزی نگفته است و از من نخواستند این شخص وزیر لشکر که میگویند پول داده است بکی داده است و کجا او چرا همین میگویند از او پول گرفته اند.

وزیر لشکر - بخدا قسم که من هیچ خبر نداشتم بی خبر دیدم که این کار را بمن رجوع کردند چرامن پول میدادم.

سعدالدوله - شما میگویند که من ندادم ولی همه مردم میگویند که شما پانزده هزار تومان داده اید.

وزیر عدلیه - من هیچ حاضر نیستم و روا نمیدارم که بکسی ظلم بشود من مسئول بیش خدا و رسول هستم مجلس مرا مسئول میداند من خودم را مسئول خدا میدانم بقدر قوه خودم هم نمیکندم که کسی بر دیگری ظلم کند ولی آن ترتیبی که شما میخواهید اسباب اجزا و پول میخواهد بمن بدهند من حاضرم که عمل کنم.

حاجی محمد اسمعیل آقا - فرض این بود که امروز وزرا مسئولیت خودشان را بیان نمایند وزیر خارجه خود را مسئول دانستند وزیر عدلیه هم بشرطه وزرا هم فرمایند تا معلوم شود.

وزیر معادن - من خودم را مسئول میدانم همان طوریکه این امر را بین واگذار نمودند من هم مسئول آن هستم.

سعدالدوله - شما کسی هستید که امتعان خودتان را در اروپا داده اید اداره وزارت معادن از همه ادارات منظم تر است.

حاج محمد اسمعیل آقا - مقصود اینکه با تمام هم و همرای هم باید کار کرد.

رئیس - این اجلاس امروز برای این بود که صدر اعظم وزرا را معرفی نمایند و تا یک حدی اینها امروز خودشان را مسئول مجلس بدانند ولی امروز در این مجلس بعضی خود را مسئول بعضی غیر مسئول دانسته اند آن مقصودیکه مجلس داشت ناقص ماند عین العیال باید امروزه تا یکمقداری بقانون اساسی عمل شود و جواب مجلس را از روی قانون باید داد.

حاج محمد اسمعیل آقا - باید ترتیب صحیح بعمل بیاید.

سعدالدوله - دنباله کارها باید به همان ترتیب صحیح باشد.

رئیس - بلی آن ترتیب امروز بعمل نیامد. **آقا سید هاشم** - این مجلس ناقص بود همانطور که قرار بود باید روز یکشنبه صدر اعظم با وزرا بیایند در اینجا تا حدود مسئولیت ایشان معاموم شود.

رئیس - باید کاری کرد که ترتیب صحیح داشته باشد.

آقا سید هاشم - مقصود اتحاد است و اینکه ما وزرا مملکت را بشناسیم. اینکه میگویند تا قانون وزارتخانهها نوشته شود و اصلاح شود همینطور بماند این نمیشود باید امروزه کاری کرد غرض در بین نیست ملت هم برای دولت کار میکنند از ماضی گذشت باید اصلاح بعدها را بخواهیم.

وزیر مالیه - این فرمایش صحیح است باید اتحاد کرد و غرضی در بین نباشد که اگر غرض باشد و او را که از این خرابی خواهد شد بنده عرض میکنم و غرض هم زد و بحث نیست میگویند بعضی مسئولیت را قبول نکردند من میتوانم چیزی که در عهده من است قبول کنم و کارها فقط قبول کردن من درست نمیشود.

آقای میرزا ابوالحسن خان - در اینباره که در نوشتن ایران در بدو زرا است شبهه نیست و در اینکه شاه ما از این نیست شبهه ندارد و در اینکه وزرا ما باید ایرانی باشند آنها هم شبهه نیست همان عرض است که خدمت شما کردم شما خود را مسئول میدانید یا نه.

وزیر مالیه - من حالا میتوانم چند اداره را جمع خود بگیرم.

آقای میرزا ابوالحسن خان - مقصود کمرک است و در آرزو هم از شما پرسیده شدگان اگر فردا از شما از اداره کمرک سؤال بشود جواب میدهید یا نه؟

وزیر مالیه - ترتیب امروزه دیروز همانست فرقی نکردم.

حاج محمد اسمعیل آقا - غرض از این مجلس معرفی وزرا بود که معرفی شوند و الا ما میخواستیم آنها با چیزی بدهند مطلب همانست

که وزیر عدلیه گفت بول و اسباب میخواهد تا تغییر کند.

حاجی سید نصر الله - مسئولیت کمرک ملزوم وزارت مالیه است.

وزیر مالیه - حالا که نیست.

حاجی سید نصر الله در واقع میگویم.

حاجی محمد اسمعیل آقا در واقع بلی هست.

حاجی سید نصر الله - حالا که هست پس چطور باید تصحیح کرد تصحیح آن با وزیر مالیه است یا خیر.

وزیر مالیه - میشود باشد میشود نباشد.

حاجی سید نصر الله باید این تکلیف را وزیر مالیه در عهده بگیرد.

حاجی محمد اسمعیل آقا این تکلیف وزیر مالیه که از دولت بخواهد که مراجع جور وزیر مالیه که از این امر بطور بیخبرانه تکلیف چیست

وزیر مالیه باید کارها از روی ترتیب باشد و قتیکه قانون نوشته و تایید دو سال عمل شد این ترتیبات منظم میشود.

حاجی سید ابوالحسن خان - اینها ظفر است معلوم است خودتان را مسئول نمایند.

وزیر مالیه - اینکه شما میگویند پس هر کس کاربرای خودش باید درست کند این که نمیشود.

آقای میرزا ابوالحسن خان - مقصود آقای وزیر اینست که آنچه بین راجع است من حاضریم اما آن مطلب را باید مجلس از دولت بخواهد که ما ایرانی نژاد شاه ما ایرانی مملکت ما وزیر از خارجی نمیخواهیم این مطلب را باید بگیریم که وزیر مالیه برای اینست که تمام عایدات دولت با او باشد و خارج را هم بوزارت قبول نداریم از این به بعد ادراغزل نمائید.

حاجی محمد اسمعیل آقا - هنوز معلوم نیست که او وزیر باشد معرفی نکرده اند که شما او را وزیر میخواهید.

آقای میرزا ابوالحسن خان - خیر همین است که میگویم.

وزیر مالیه - کمرک خودش اداره بزرگ است رئیس دارد اجزا دارد ... آنچه که راجع بین بود این دفترها بود که داد خدمت شما مگر قدری باقیست که آنرا هم گفته ام بدهند.

آقای سید عبدالله - وزارت مالیه باید تمام صادرات و واردات دولتی با او باشد.

وزیر مالیه - تمام حواس راجع بیک مطلب کردن وقت را ضایع میکنند قانون که باشد همه اینها اصلاح میشود.

آقای سید عبدالله مجتهد - فردا که بیونی شود و از اینجا بروند خدمت صدر اعظم که قانون نوشته بشود و عمل شود.

رئیس - خلاصه فرمایش وزیر اینست که باید اصول وزارتخانهها نوشته شود و زودتر بان عمل شود.

مخبر الملک اگر وزراء زودتر حاضر میشوند و خود را مسئول میدانستند تا حال نوشته شده بود.

وزیر علوم - تا خانه ساخته نشود نمی شود گفت این خوب باید است.

آقا سید عبدالله - مجلس بی نتیجه نباشد

چند نفر امشب بروند خدمت صدارت آنها هر چه اجرائیه میخواهند بگیرند و هر کسی که میتواند اینکار را بکند او را بیآورند زودتر بنویسند و مشغول شوند.

حاجی محمد اسمعیل آقا - آرزو که مجلس منعقد شده بود جناب صدر اعظم فرمودند که بنویسند و مشغولند بنویسند ولی این مجلس حالا میخواهد بداند که وزرا همین اینها هستند یا غیر اینها هم هست و حدود و مسئولیت ایشانرا میخواهد معینا بداند بعد از آن روز بروز فصل فصل نوشته میشود مبادی در مجلس خوانده و تصحیح میشود بعد بان عمل میکنند.

آقای آقا سید عبدالله مجتهد خیلی خوب او فردا باید در همین کار حاضر بشوید.

سعدالدوله - اینکه میفرمائید درجه دوم است وقتی که صدر اعظم وزرا را آورد معرفی فرمود و مسئولیت آنها را محدود و معین کرد آنوقت بنده نقشه اینکار را کشیدم از روی همان مشغول عمل می شوم.

آقای سید عبدالله مجتهد - حالا مجلس را بی نتیجه نگذارید این مجلس مقتم است.

سعدالدوله - عرض پیش ما ناقص ماند باید انجام بگیرد.

(بعد مکتوب صدارت را که مجلس نوشته بودند در باب احتضار وزرا و حاضر شدن ایشان قرائت شد.)

سعدالدوله - ما میخواهیم بدانیم که دبیر-الدوله نماینده چه وزارتتی هستند و وزیر تجارت خودشان نماینده نماینده شان را فرستادند این جا جای نماینده نبود.

آقای میرزا محمود اصفهانی - خودش کدالت داشت و ناخوش بود.

بعضی گفتند مگر وزیر چنگ نداشت چرا ایشان حاضر نشدند.

آقای سید عبدالله - وزیر چنگ بنده نوشته بودند خیلی عذر خواهی کردند که من کار دارم و نرسیدم هر امری که باشد من در انجمن حاضریم و خودم هم در مجلس حاضر میشوم و هر چه بخواهند همراهی دارم.

مذاکرات دادر شورای ملی

یکشنبه ۱۹ شهریور ذی حجه الحرام

آقا سید محمد تقی - غرض این بود که وضع این مجلس خیلی بی ترتیب است مردم گمان کرد اند که مجلس باید وضوح مخالف با قانون دولت و طرف با او باشد و حال اینکه این نیست مقصود این است که مجلس و دولت دست هم را گرفته قانون مملکت را اجرا کنند این مجلس که مجلس نیست اینجا روضه هم نمیشود خواند این وضع و ترتیب نیست که مجلس پیش گرفته است.

سعدالدوله - برای ترتیب مجلس که تا شایعها شلوغ نکنند چند صندلی برای و کلا بگذارند و تا شایعها پشت صندلی بنشینند که مزاحمت بو کلا نداشته باشند.

آقای سید محمد تقی - غرض این بود که در مجلس وانچن های عمومی از میرزا رضا تمجید میکنند و میگویند که خدا رحمت کند خوب آدمی بود همیشه آدمی چطور است و خوش چیست.

(جمعی گفتند این شخص مخالف با ملت و دولت